

رابطه بین خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی با تمایل به ترک تحصیل در دانش آموزان مقطع متوسطه استان قم

لیلا فراغت^۱، رقیه محمدی^۲

چکیده

ترک تحصیل، امروزه یکی از نگرانی‌های مهم نظام تعلیم و تربیت است. همه ساله تعداد زیادی از دانش آموزان کشورهای مختلف با پدیده ترک تحصیل مواجه هستند که علاوه بر زیان‌های اقتصادی، سلامت روحی دانش آموز را نیز مخدوش می‌کند. هدف تحقیق حاضر رابطه بین خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی با تمایل به ترک تحصیل در دانش آموزان مقطع متوسطه استان قم است. جامعه آماری پژوهش حاضر تعداد ۲۵۴ نفر از دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان قم است. با جدول مورگان تعداد ۱۵۳ نفر برای نمونه آماری و روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. برای سنجش بهزیستی تحصیلی از پرسش‌نامه ۷ سؤالی کونو و همکاران (۲۰۰۲)، برای سنجش خودکارآمدی پرسش‌نامه ۱۷ سؤالی خودکارآمدی عمومی شرر (۱۹۸۲) و سنجش تمایل به ترک تحصیل در دانش آموزان از یک پرسش‌نامه ۹ سؤالی استفاده شد. برای سنجش پایایی سؤالات، یک نمونه شامل ۳۰ پرسش‌نامه پیش‌آزمون توزیع و با استفاده از داده‌های به دست آمده از پرسش‌نامه، میزان پایایی پرسش‌نامه با روش آلفای کرونباخ توسط نرم‌افزار (SPSS) محاسبه شد. ضریب آلفای کرونباخ تمام متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۷ و از پایایی مناسب متغیرهای پژوهش بود. نتایج نشان داد خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی توانسته است تمایل به ترک تحصیل در دانش آموزان را کاهش دهد.

واژگان کلیدی: خودکارآمدی، بهزیستی تحصیلی، تمایل به ترک تحصیل، مقطع متوسطه.

۱. استادیار گروه علوم تربیتی، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران.

Email:lila_faraghat@yahoo.com

ORCID:0000-0001-9452-6318

۲. دانش پژوه کارشناسی علوم تربیتی، از کشور افغانستان، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران.

Email:mmahdiyar739@gmail.com

۱. مقدمه

در جوامع امروز، مردم انتظارات گوناگونی از آموزش و پرورش دارند. آنها از دستگاه آموزشی می‌خواهند در حل مسائل و مشکلات اجتماعی پیش قدم باشد، جامعه را به سمت رفاه و پیشرفت هدایت کند و مردم را از راه فرآیند آموزش و پرورش به سوی زندگی بهتر و عادلانه‌تری سوق دهد، ولی آیا نظام آموزشی می‌تواند در این زمینه مشکل‌گشا باشد، نابرابری‌های اجتماعی را کاهش دهد، نردبانی باشد برای ارتقای افراد از طبقه اجتماعی و اقتصادی پایین‌تر به طبقه بالاتر و موقعیت شغلی و اقتصادی بهتر و مرتبه اجتماعی بالاتری را برای آنها فراهم کند. (چو^۱، و همکاران، ۲۰۰۳) آنچه در نظام آموزش و پرورش موجب عدم توفیق در تحقق هدف‌ها و مقاصد می‌شود افت و ترك تحصیل^۲ است که به صورت ترك تحصیل میان دوره مردودی و با عدم اشتغال در رشته مورد تحصیل مشاهده می‌شود. ترك تحصیل، امروزه یکی از نگرانی‌های مهم جامعه و قشر تعلیم و تربیت است. همه ساله تعداد زیادی از دانش‌آموزان در کشورهای مختلف جهان با پدیده ترك تحصیل مواجه هستند. این پدیده علاوه بر زیان‌های هنگفت اقتصادی که برای خانواده‌ها دارد سلامت روحی دانش‌آموز را نیز مخدوش می‌کند. ترك تحصیل علاوه بر آثار سوء اقتصادی در شکل ملی، تأثیر ناگواری بر سلامت روانی دانش‌آموزان داشته و نگرانی نامطلوبی برای خانواده‌ها به دنبال دارد. ترك تحصیل روندی است که به مرور زمان شکل می‌گیرد. از این دیدگاه، علائم خطر برای دانش‌آموزانی که در معرض ترك تحصیل قرار دارند از سال‌های دبستان به چشم می‌خورد که یکی از معضلات آموزش در جهان است (چو، و همکاران، ۲۰۰۳).

عوامل ترك تحصیل دانش‌آموزان بازتاب مسائل و مشکلات پیچیده موجود در جامعه است. به همین دلیل حل این مشکل به آسانی ممکن نیست. بازماندن از تحصیل دانش‌آموزان ممکن

1. Chow
2. drop-out

است به دلیل عدم توفیق در امتحان و محرومیت از ارتقا یا در نتیجه محدودیت‌های اجتماعی و اقتصادی باشد. (ریکارد و پلتیر، ^۱ ۲۰۱۴) تحقیقات نشان می‌دهد نوجوانانی که در سنین پایین به ایفای نقش و رفتار بزرگسالان می‌پردازند متحمل خسارت زیادی در عملکرد در زندگی بزرگسالی می‌شوند. هرچه نوجوانان بتوانند تجارب آموزشی را در خلال دوره نوجوانی کسب کنند بهتر می‌توانند آماده رویارویی با چالش‌های زندگی در دوره بزرگسالی باشند. ترك تحصیل زود هنگام، حادثه زودرس کاذبی است که نوجوان را زودتر از موعد درگیر نقش‌های بزرگسالان می‌کند. روان‌شناسان و متخصصان آموزشی معتقدند نوجوان باید تا آنجا که می‌تواند در سنین بین ۱۴ تا ۱۸ سال یعنی، سنین رشد، وقت و انرژی خود را در محیط آموزشی بگذراند (مک‌میلان و کافمن، ^۲ ۲۰۰۷). بازماندن از تحصیل زود هنگام دانش‌آموزان اثرات و تبعات منفی در بعد فردی و اجتماعی دارد. بررسی ترك تحصیل زود هنگام دانش‌آموزان با در نظر گرفتن سرمایه‌گذاری‌های دولت و خانواده‌ها در این زمینه لازم و ضروری است. هرچه دانش‌آموزان بتوانند سال‌های بیشتری را در نظام آموزشی طی کنند به همان نسبت در رویارویی با مشکلات زندگی در بزرگسالی آماده‌تر می‌شوند و استفاده بهینه آنها از فرصت‌های آموزشی می‌تواند در افزایش تولید و درآمد ملی اثرات مثبتی به دنبال داشته باشد (بلوچ زهی، ۱۳۹۵).

اگر در دانش‌آموزان خودکارآمدی در سطح پایین باشد رغبتی به ادامه تحصیل نیست. خودکارآمدی از مفاهیم کلیدی در نظریه شناختی بندورا ^۴ (۲۰۰۵) است و به احساسی پایدار و روشن از لیاقت از عزت نفس، قابلیت‌ها و ارزش فرد از خود، احساس کفایت، تخصص و کارایی وی در برخورد با موانع گفته می‌شود. باورهای خودکارآمدی می‌تواند رفتار افراد را به طور مرتب

1. NC Ricard, LG Pelletier

2. McMillan, M. M., & Kaufman

3. self-efficiency

4. Bandura

بیش بینی کند؛ زیرا رفتار افراد براساس باورهای خودکارآمدی و بر مبنای ازدواج آنها از دانش توانایی مهارت و تخصص آنها شکل می گیرد. (اسکالویک^۱ و اسکالویک، ۲۰۱۷) خودکارآمدی تحصیلی^۲ به برداشت فرد از توانایی اش در سازماندهی و انجام انواع تکالیف آموزشی طرح شده، گفته می شود. دانش آموزان با خودکارآمدی تحصیلی بالا در مقایسه با دانش آموزان با خودکارآمدی پایین تر اطمینان بیشتری دارند که بتوانند تکالیف آموزشی را انجام دهند (آلتونسوی، سیمن، اتیک و گومن، ۲۰۱۰^۳).

بهزیستی تحصیلی^۴ نیز بر تمایل به ادامه تحصیل دانش آموزان تأثیر دارد. بهزیستی تحصیلی مفهوم جدیدی است که از روان شناسی مثبت گرفته شده و یکی از شاخص های مهم در ارزیابی نظام های آموزشی است. این موضوع، مفهومی همه جانبه است که بر کیفیت زندگی در مسائل آموزشی تأثیر دارد. (ابوطالبیان، ۱۳۹۸) بهزیستی تحصیلی^۵ یا رضایت از تحصیل به معنای لذت فرد از نقش و تجربیات خود در قالب دانش آموز است. بهزیستی تحصیلی یکی از سازه های تأثیرگذار در جریان تعلیم و تربیت است که به رضایت دانش آموزان در موارد تحصیلی اشاره دارد و شامل ادراک دانش آموزان از برنامه های آموزشی، شرایط لازم برای مطالعه و رفتار و راهنمایی معلم است (رنجبر، ۱۴۰۰). پژوهش ها نشان می دهند که دانش آموزان و دانشجویانی که بهزیستی تحصیلی بالاتری دارند و به رشته خود علاقه مند هستند تلاش بیشتری برای موفقیت و پیشرفت از خود نشان می دهند و عملکرد تحصیلی بالاتری دارند. آنها اهمال کاری کمتری از خود نشان

1. Skaalvik

2. Academic self-efficacy

3. Altunsoy, S., Çimen, O., Ekici, G., Atik, A. D., & Gökmen

4. Academic welfare

5. Academic well-being

می‌دهند و تمایل بیشتری برای ادامه تحصیل دارند. دانش‌آموزان با بهزیستی تحصیلی پایین، کمال کمتری برای شرکت منظم در کلاس‌ها و ادامه تحصیل دارند (لنت^۱، و همکاران، ۲۰۰۹).

براساس جدیدترین یافته‌های پژوهشی بیش از ۲۵٪ از دانش‌آموزان سالیانه ترك تحصیل می‌کنند. این آمار بسیار نگران‌کننده است و معلوم نیست سرنوشت این دانش‌آموزان که چندین برابر بیش از دیگران در معرض تهدیدهای اجتماعی هستند چه می‌شود. با شروع سال تحصیلی ۹۰-۹۱ بیش از ۱۲ میلیون و سیصد هزار دانش‌آموز سال تحصیلی را آغاز کردند. درحالی‌که با توجه به گزارش‌های مرکز ایران و جمعیت ۱۹ میلیون و ۴۳۵ هزار نفری در سنین ۷ تا ۱۹ سال که باید آموزش خود را در مدارس ادامه دهند بیش از ۷ میلیون و ۱۳۵ هزار نفر به دلایل مختلف قادر به ادامه تحصیل نبودند. درحقیقت بیش از ۳۷٪ دانش‌آموزان ایرانی مجبور به ترك تحصیل شده‌اند. (باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۴) آسیب‌های اجتماعی ناشی از ترك تحصیل دانش‌آموزان زمانی مهم می‌شود که بسیاری از آنها توانایی لازم برای کسب موفقیت را دارند، ولی مسائل و مشکلات تحصیلی، آینده‌ای که می‌توانست روشن و توأم با موفقیت و سربلندی برای خود و خانواده و اثربخش برای جامعه باشد را به سرنوشتی سیاه و نامشخص تبدیل می‌کند (بلوچ زهی، ۱۳۹۵).

براساس نظریه بندورا باور دانشجویان در مورد توانایی‌هایشان برای انجام موفقیت‌آمیز تکالیف تحصیلی پیش‌بینی‌کننده‌های قوی برای توانایی آنها برای موفقیت در مورد این تکالیف است. باورهای خودکارآمدی تحصیلی به تعیین اینکه دانشجو چه کارهایی را می‌تواند با دانش و مهارت‌هایشان انجام دهد، کمک می‌کند. پیشرفت تحصیلی تا حد زیادی از ادراکات دانشجو در مورد توانایی‌هایش پیش‌بینی می‌شود. باورهای خودکارآمدی با تأثیر بر انتخاب‌های فرد، میزان تلاش و پشتکار او در مواجهه با مشکلات، الگوهای تفکر و واکنش‌های هیجانی نقش

اساسی در تعیین رفتار دارند. به همین دلیل، باور خودکارآمدی تحصیلی بالا موجب تقویت پیشرفت تحصیلی می‌شود، اما باور خودکارآمدی تحصیلی پایین آن را تضعیف می‌کند. بندورا خودکارآمدی را مختص زمینه و موقعیت می‌داند. این بدان معناست که ادراکات خودکارآمدی، وابسته و مرتبط به تکلیف و واقعیت‌هایی هستند که در مورد آنها ارزیابی و مطالعه می‌شوند. (لوپس^۱، ۲۰۰۶)

امروزه دیدگاه جدیدی در علوم وابسته به سلامت به طور اعم و در روان‌شناسی به طور اخص در حال شکل‌گیری و گسترش است. در این دیدگاه و رویکرد علمی، تمرکز بر روی سلامتی و بهزیستی از جنبه مثبت و توضیح و تبیین ماهیت روان‌شناختی بهزیستی است. پژوهشگران حوزه سلامت روانی، بهزیستی روان‌شناختی را معادل کارکرد سلامت روانی می‌دانند. آنها نداشتن بیماری را برای احساس سلامت کافی نمی‌دانند، بلکه معتقد هستند که داشتن احساس رضایت از زندگی، پیشرفت، تعامل کارآمد و مؤثر با جهان، انرژی و خلق مثبت، رابطه مطلوب با جمع و اجتماع و پیشرفت مثبت از مشخصه‌های فرد سالم است. بهزیستی روان‌شناختی مستلزم درک چالش‌های وجودی زندگی است. رویکرد بهزیستی روان‌شناختی، رشد و تحول مشاهده شده در برابر چالش‌های وجودی زندگی را بررسی می‌کند و به شدت بر توسعه انسانی تأکید دارد مانند دنبال کردن اهداف معنادار، تحول و پیشرفت فرد و برقراری روابط کیفی با دیگران. جمع گسترده‌ای از ادبیات پژوهشی در دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ میلادی به تجزیه و تحلیل چالش‌ها و مشکلات اساسی زندگی می‌پردازد. (سلیمی خورشیدی، ۱۳۹۸)

عوامل متعددی بر آموزش و پرورش تأثیر می‌گذارد و این عوامل بیش‌ازپیش تعداد ترك تحصیل دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد. (هبلین^۲، ۲۰۱۴) در استان قم نیز به دلیل نبود تحقیقات

1. Lewis

2. Heublein

کافی و مشخص نبودن وضعیت استان که چه میزان ترك تحصیل دانش آموزان در دوره متوسطه وجود دارد و نیز به دلیل شرایط و ویژگی های خاص استان مانند پراگندگی بیش از حد، تراکم و تکثر جمعیتی، فقر فرهنگی، اقتصادی، تعصبات منطقه ای و مذهبی بودن دانش آموزان مسئله ترك تحصیل وضعیت دیگری دارد و عواملی که باعث ترك تحصیل دانش آموزان می شوند، شناخته شده نیستند. سال های اولیه دوره متوسطه، میزان بالایی از ترك تحصیل دانش آموزان دیده می شود که معضلات و مشکلاتی مانند انحرافات اخلاقی، انحرافات رفتاری و جنسی، گرفتار دام اعتیاد و بروز عوارض بر سلامت روحی و روانی کودکان، سرخوردگی و ایجاد آمادگی برای انحرافات اجتماعی، اشتغال به کار سنین پایین، ازدواج زود هنگام دختران و مسائل و مشکلات جسمی و بهداشتی را به دنبال دارد. با توجه به دامنه اثرات نامطلوب ناشی از ترك تحصیل پژوهش حاضر قصد دارد تا به این پرسش پاسخ دهد که آیا بین خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی با تمایل به ترك تحصیل در دانش آموزان مقطع متوسطه استان قم ارتباطی وجود دارد یا نه.

۲. پیشینه پژوهش

جدول ۱

جمع بندی پیشینه پژوهش

هدف پژوهش	نویسنده	سال انتشار
بررسی عوامل مؤثر بر افراد بازمانده از تحصیل در دانش آموزان دوره دوم متوسطه روستاهای استان زنجان	سیاح و چراغی	۱۴۰۰
واکاوی عوامل مؤثر بر ترك تحصیل دختران روستایی با رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد مورد استان کردستان	شاه محمدی و بهمنی	۱۳۹۹
روایت پژوهی ترك تحصیل دانش آموزان دختر روستایی	غلامپور و محسن	۱۳۹۸
شناسایی دلایل ترك تحصیل دانش آموزان مقطع ابتدایی منطقه آموزش و پرورش موسیان (نواحی روستایی)	سپیدنامه و همکاران	۱۳۹۵

۲۰۲۴	مورلی و چیروبلو ^۱	خودکارآمدی یادگیری خودتنظیمی، انگیزه و قصد ترک تحصیل: نقش تعدیل کننده دوستی در دانشگاه
۲۰۲۳	پاکسی ^۲ و همکاران	آزمون تجربی مدل چندبعدی خطر ترک تحصیل، علوم اجتماعی
۲۰۲۳	الجومیلی ^۳	ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه در ناحیه الهندیه
۲۰۲۰	ساموئل و برگر ^۴	رویدادهای منفی زندگی، خودکارآمدی و حمایت اجتماعی: عوامل خطر و محافظت کننده برای قصد ترک تحصیل و ترک تحصیل
۲۰۱۹	چانگ ولی ^۵	سیستم های هشدار زودهنگام ترک تحصیل برای دانش آموزان دبیرستانی که از یادگیری ماشین استفاده می کنند
۲۰۱۴	فن و ولترز ^۶	انگیزش مدرسه و ترک تحصیل در دبیرستان: نقش واسطه ای انتظار آموزشی

اکنون باتوجه به اینکه خلأ تلاش های علمی برای بررسی رابطه بین خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی با تمایل به ترک تحصیل در دانش آموزان مقطع متوسطه استان قم در ایران احساس می شود پژوهش حاضر قصد دارد رابطه بین خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی با تمایل به ترک تحصیل در دانش آموزان مقطع متوسطه استان قم را بررسی کند. برای این منظور به دنبال آزمون کردن فرضیات زیر است:

1. Morelli, M., & Chirumbolo, A.

2. Paksi

3. RKS Al-Jumaily

4. Samuel, R., & Burger, K.

5. Chung, JY., & Lee, S.

6. W Fan, CA Wolters

- بین خودکارآمدی و تمایل به ترک تحصیل در دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان قم رابطه وجود دارد.

- بین بهزیستی تحصیلی و تمایل به ترک تحصیل در دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان قم رابطه وجود دارد.

۳. روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و باتوجه به اینکه وضعیت موجود به‌طور عینی توصیف می‌شود از بعد ماهیت، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری ۲۵۴ نفر از دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان قم هستند که با جدول مورگان ۱۵۳ نفر از آنها برای نمونه آماری و به‌روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند و ابزار گردآوری داده‌ها در پژوهش حاضر بود. برای سنجش بهزیستی تحصیلی از پرسش‌نامه ۷ سؤالی بهزیستی تحصیلی براساس پژوهش‌های کونو، لینتونن و ریمپالا^۱ (۲۰۰۲) استفاده شد. برای سنجش خودکارآمدی از پرسش‌نامه ۱۷ سؤالی خودکارآمدی عمومی شرر (۱۹۸۲) استفاده شد. برای سنجش تمایل به ترک تحصیل در دانش‌آموزان از یک پرسش‌نامه ۹ سؤالی محقق‌ساخته که به تأیید اساتید خبره رسید، استفاده شد. برای سنجش پایایی سؤالات، یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسش‌نامه پیش‌آزمون توزیع و سپس با استفاده از داده‌های به‌دست آمده از پرسش‌نامه، میزان پایایی پرسش‌نامه باروش آلفای کرونباخ توسط نرم‌افزار (SPSS) محاسبه شد. ضریب آلفای کرونباخ تمام متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۷ بود و نشان از پایایی مناسب متغیرهای پژوهش بود. برای آزمون فرضیات از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون با استفاده از نرم‌افزار SPSS ورژن ۲۳ استفاده شد.

۴. یافته‌های پژوهش

شاخص‌های توصیفی و پراکندگی ابعاد پژوهش محاسبه شده و مشخص شد خودکارآمدی، بیشترین میانگین با مقدار ۳.۷ و بهزیستی تحصیلی، کمترین میانگین با مقدار ۲.۱ است. ازطرفی تمایل به ترک تحصیل، کمترین انحراف معیار با مقدار ۰.۸۲ و بهزیستی تحصیلی کارکنان، بیشترین انحراف معیار با مقدار ۱.۰۱ را دارد. در بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش معلوم شد مقدار معیار تصمیم (P-Value) در تمام سازه‌ها از ۰.۰۵ بیشتر است. بنابراین، دلیلی برضد این فرضیه که نمونه موردنظر از توزیع نرمال به دست آمده است، وجود ندارد. برای بررسی ارتباط بین متغیرها و سنجش فرضیات از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در جدول زیر آمده است:

جدول ۲

ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

تمایل به ترک تحصیل	بهزیستی تحصیلی		
-۰.۶۵۳	۰.۰۵۳	همبستگی	خودکارآمدی
۰.۰۰۵	۰.۲۳۱	سطح معناداری	
-۰.۳۵۳	۱.۰۰	همبستگی	بهزیستی تحصیلی
۰.۰۰۶	-	سطح معناداری	

باتوجه به نتایج به دست آمده، معلوم شد بین خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی با تمایل به ترک تحصیل رابطه معنادار و منفی وجود دارد (سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵ است)؛ یعنی هرچه خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی بالاتر باشد تمایل به ترک تحصیل کاهش می‌یابد. برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از آزمون رگرسیون استفاده شد. همان‌طور که از نام رگرسیون چندمتغیره برمی‌آید رگرسیون چندمتغیره، تکنیکی است که یک مدل رگرسیون را با یک یا بیش از یک متغیر پیش بین (مستقل) تخمین می‌زند هنگامی که بیش از یک متغیر ملاک (وابسته) در یک مدل

رگرسیون وجود دارد. نتایج تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره پیش‌بینی عملکرد منابع انسانی براساس توسعه شغلی و توسعه منابع انسانی در جدول زیر آمده است:

جدول ۳

ضرایب تجزیه و تحلیل رگرسیون چندمتغیره

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	مقدار بتای استاندارد	مقدار ثابت	مجذور R^2	مقدار t	سطح معناداری
عملکرد	خودکارآمدی	-۰/۴۱	۵۴/۸۳	۰/۴۱۲	-۵/۱۰	۰/۰۰۶
منابع انسانی	بهزیستی تحصیلی	-۰/۳۶			-۴/۶۲	۰/۰۰۱

تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش باروش رگرسیون چندمتغیره ورود هم‌زمان که نتایج آن در جدول بالا ارائه شده است، نشان می‌دهد که خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی، توانایی پیش‌بینی تمایل به ترک تحصیل را داشته است. مقدار بتا برای خودکارآمدی -۰/۴۱ و برای بهزیستی تحصیلی -۰/۳۶ و در سطح ($P=0/001$) معنادار است. نتایج نشان می‌دهد که اثرگذاری خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی بر تمایل به ترک تحصیل، منفی بوده و باعث کاهش آن شده است.

۵. نتیجه‌گیری

هدف از تحقیق حاضر بررسی رابطه بین خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی با تمایل به ترک تحصیل در دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان قم است. در پژوهش حاضر مشخص شد که خودکارآمدی و بهزیستی تحصیلی می‌تواند تمایل به ترک تحصیل در دانش‌آموزان را کاهش دهد. وقتی دانش‌آموزان خودکارآمدی بالایی داشته باشند نگرش آنها به توانایی تحصیلی خود برای دستیابی به موفقیت و توانایی انجام تکالیف بالاتر می‌رود. به همین دلیل دیگر به فکر ترک تحصیل نمی‌افتند. وقتی خودکارآمدی در دانش‌آموزان پایین باشد باور مثبت و سازنده آنها نسبت به تحصیل کاهش می‌یابد و دیگر نمی‌توانند رفتارهای تحصیلی خود را کنترل کنند. همین

امر باعث افت تحصیلی شده و کم‌کم دانش‌آموزان به ترک تحصیل گرایش پیدا می‌کنند. از طرفی بهزیستی تحصیلی نیز می‌تواند باعث کاهش گرایش به ترک تحصیل شود. بهزیستی تحصیلی رابطه فراگیرنده مدرسه و ایجاد تغییرات موازی پیشرونده در دانش‌آموز و مدرسه است؛ یعنی هرچه دانش‌آموزان بهزیستی تحصیلی بالاتری داشته باشند ارتباط آنها با تحصیل و مدرسه بهبود می‌یابد و کمتر دچار افت تحصیلی می‌شوند و به تبع آن، گرایش به ترک تحصیل در آنها کاهش می‌یابد.

پژوهش مورلی و چیروبلو (۲۰۲۴) نشان داد خودکارآمدی و یادگیری خودتنظیمی می‌تواند انگیزه و قصد ترک تحصیل را کاهش دهد. پژوهش ساموئل و برگر (۲۰۲۰) نشان داد رویدادهای منفی زندگی و خودکارآمدی پایین خطر بزرگی برای گرایش به ترک تحصیل است. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های سیاح و چراغی (۱۴۰۰)، شاه‌محمدی و بهمنی (۱۳۹۹)، غلام‌پور و محسن (۱۳۹۸)، پاکسی و همکاران (۲۰۲۳)، الجومیلی (۲۰۲۳)، چانگ و لی (۲۰۱۹) و هبلین (۲۰۱۴) همخوانی دارد. باتوجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود خودکارآمدی دانش‌آموزان نسبت به انجام کارهای مربوط به تحصیل افزایش یابد تا تمایل آنها به ترک تحصیل کاهش یابد. مشارکت و همکاری والدین در امور مدرسه و مسائل آموزشی باید با برگزاری جلسات توسط آموزش و پرورش تقویت شود تا بهزیستی دانش‌آموزان بهبود یابد و در نتیجه گرایش به ترک تحصیل در آنها کاهش یابد. پژوهش حاضر هنگام انجام با محدودیت‌هایی روبه‌رو بود. برخی از پاسخ‌های ارائه شده توسط دانش‌آموزان است که ممکن است برای مطلوب جلوه دادن شرایط خود این پاسخ‌ها را داده باشند و خود ممکن است تا حدودی بر روی نتایج تأثیر بگذارد. به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود در تحقیق دیگری پیامدها و اثرات ترک تحصیل را به صورت جداگانه مطالعه و بررسی کنند. همچنین پیشنهاد می‌شود عوامل ترک تحصیل به صورت مقایسه‌ای میان استان با سایر استان‌های کشور بررسی شود و نیز عوامل ترک تحصیل در دوره‌های دیگر آموزشی مطالعه شود.

فهرست منابع

۱. ابوطالبیان، زهرا (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش مبتنی بر روان‌شناسی مثبت‌نگر بر امید به آینده و حس انسجام دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم انسانی.
۲. باشگاه خبرنگاران جوان (۱۳۹۴). بررسی علت‌های ترک تحصیل دانش‌آموزان. www.yjc.ir.
۳. بلوچ زهی، عبدالغفار (۱۳۹۵). شناسایی عوامل مؤثر بر ترک تحصیل دانش‌آموزان دوره ابتدایی و ارائه راهکارهایی برای پیشگیری از آن در استان سیستان و بلوچستان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی.
۴. رنجبر، محمد، و صادقی، احمد (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مدل مشاوره مدرسه مبتنی بر توانمندی‌ها بر رشد مسیر شغلی و بهزیستی تحصیلی دانش‌آموزان. نشریه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۷(۲)، ۷-۲۸.
۵. سپیدنامه، بهروز، مؤمنی، حسن، و سلیمان‌نژاد، محمد (۱۳۹۵). شناسایی دلایل ترک تحصیل دانش‌آموزان مقطع ابتدایی منطقه آموزش و پرورش موسیان (نواحی روستایی). نشریه توسعه محلی روستایی-شهری، ۱۸(۱)، ۱۶۷-۱۹۸.
۶. سلیمی خورشیدی، شهربانو (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش فرزندپروری مبتنی بر ذهن‌آگاهی در والدین بر افزایش درگیری تحصیلی بهزیستی تحصیلی کاهش خودناتوان‌سازی تحصیلی در دانش‌آموزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور، مرکز ورامین.
۷. سیاح، علی، و چراغی، مهدی (۱۴۰۰). بررسی عوامل مؤثر بر افراد بازمانده از تحصیل در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه روستاهای استان زنجان. نشریه پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۶(۲)، ۹۴-۷۶.
۸. شاه‌محمدی، انور، و بهمنی، مهری (۱۳۹۹). واکاوی عوامل مؤثر بر ترک تحصیل دختران روستایی با رویکرد مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد مورد استان کردستان. نشریه تدریس پژوهی، ۲۱(۱)، ۱۷۱-۱۹۴.
۹. غلام‌پور، میثم، و آیتی، محسن (۱۳۹۸). روایت پژوهی ترک تحصیل دانش‌آموز دختر روستایی. نشریه زنان، ۱۰(۴)، ۷۷-۱۰۰.
10. Al-Jumaily, RKS. (2023). Secondary School Students Dropping out of School in Al-Hindiya District. *AL-SSEBT JOURNAL*, iasj.net.
11. Altunsoy, S., Çimen, O., Ekici, G., Atik, A. D., & Gökmen, A. An. (2010). assessment of the factors that influence biology teacher candidates' levels of academic self-efficacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2(2), 2377-2382.
12. Chow., Stanley., & Others (2003). *Dropping Out in Ogden City Schools : THE voice of the student , Rural Education and Small Schools*. San Francisco.
13. Fan, W., & Wolters, CA. (2014). School motivation and high school dropout: The mediating role of educational expectation. *British Journal of Educational Psychology*. Wiley Online Library.
14. Heublein, U. (2014). Student drop-out from German higher education institutions. *European Journal of Education*. Wiley Online Library.
15. Lee, S., Chung, JY. (2019). The machine learning-based dropout early warning system for improving the performance of dropout prediction. *Applied Sciences*. mdpi.com.
16. Lent, R. W., Singley, D., Sheu, H. B., Schmidt, J. A., & Schmidt, L. C. (2007). Relation of social-cognitive factors to academic satisfaction in engineering students. *Journal of Career Assessment*, 15(1), 87-97.
17. Lewis, M. (2009). The child and its family: The social network model. *J Diversity Higher Educ*, 2(1), 35- 45.
18. M Morelli, A., & Chirumbolo (2023). *Self-regulated learning self-efficacy, motivation, and intention to drop-out: The moderating role of friendships at University*. Current Psychology.
19. Paksi, B., Széll, K., & Fehérvári, A. (2023). Empirical Testing of a Multidimensional Model of School Dropout Risk. *Social Sciences*. mdpi.com.

20. Ricard, NC., & Pelletier, LG. (2014). *Dropping out of high school: The role of parent and teacher self-determination support*. reciprocal friendships and academic motivation. Contemporary Educational Psychology.
21. Samuel, R., & Burger, K. (2020). Negative life events, self-efficacy, and social support: Risk and protective factors for school dropout intentions and dropout. *Journal of educational psychology*. psycnet.apa.org.
22. Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2017). *Teacher Stress and Teacher Self-Efficacy: Relations and Consequences*. Cham: Springer.

